

UST

Umhverfisstofnun

Deild umhverfis- og loftslagsmála, Reykjavík

Stofnun umhverfis- og loftslagsmála
105, Laugavegur, Reykjavík

Tel: 470 1000
Fax: 470 1001

umhverfi@ust.is

www.umhverfi.is

Skipulagsstofnun
Rúnar Dýrmundur Bjarnason
Laugavegi 166
150 Reykjavík

Reykjavík, 12. maí 2006
Tilvísun: UST20060300021/áb

Mat á umhverfisáhrifum Dettifossvegar - viðbótarupplýsingar.

Vísað er í bréf frá Skipulagsstofnun dags. 25. apríl s.l. þar sem óskað er eftir frekari umsögn um námur við veglínur B. Umhverfisstofnun bendir á að stofnunin hefur hafnað veglínunum B vegna eftirfarandi ástæðna:

1. Veglínur B, B1 og B2 liggja um landsvæði sem gert er ráð fyrir að falli innan fyrirhugaðs þjóðgarðs norðan Vatnajökuls eða Vatnajökulspjóðgarðs. Fyrirhugaður þjóðgarður er hugsaður beggja vegna árinna. Austan ár liggur vegur nú þegar nálægt ánni á svipuðum slóðum. Veglínur B fara um ósnortið landslag vestan árinna. Umhverfisstofnun telur að það sé nóg að vegur liggji svo nálægt ánni öðrum megin hennar og leggur áherslu á að horft sé til framtíðarskipulags vegamála meðfram Jökulsá beggja vegna með hliðsjón af ofangreindu.
2. Veglínur B, B1 og B2 liggja mjög nálægt Jökulsá á Fjöllum, raska ummerkjum eftir hamfarahlaup (flóðaset) og raska eldhrauni sem runnið hefur á nútíma og nýtur sérstakrar verndar skv. 37. gr laga nr. 44/1999 um náttúruvernd. Hamfarahlaupin í Jökulsá á Fjöllum eru stærstu hlaup sem orðið hafa á jörðinni eftir síðasta jökulskeið. Ummerki þeirra eru mikilvægur hluti af landslagi umhverfis Jökulsár á Fjöllum og mikilvæg í jarðfræðilegu tilliti.

Námur við veglínur B, B1 og B2 utan hugsanlega námur B-14 og B-15 verða eingöngu notaðar ef einhver þeirra veglína verður fyrir valinu. Umhverfisstofnun ítrekar að hún leggst gegn leiðum B af framangreindum ástæðum og þ.a.l. einnig almennt gegn vegum og öðru raski vegna náma af sömu ástæðum. Þar sem stofnunin leggst gegn veglínunum B, B1 og B2 leiðir af eðli málsins að hún telur rask vegna námutöku og vegagerðar vegna þeirra einnig óásættanlegt. Stofnunin getur hins vegar, t.d. ef rétt er á málum haldið hvað varðar svo sem frágang og vegagerð að námum, fallist á að ákveðnar námur við leiðir B séu meira ásættanlegar en aðrar og að sumar námurnar væri hægt að nota fyrir veglínu A að teknu tilliti til ákveðinna þátta er varða vinnslu úr þeim og frágang. Þessa umsögn verður því að skoða í því ljósi að stofnunin hafnar alfarið að leiðir B, B1 og B2 verði valdar og stofnunin hafnar almennt námum fyrir þær leiðir nema þeim námum sem stofnunin telur að sé til bóta að nota án tillits til hvaða leið verður fyrir valinu og án tillits til vegalengdar frá því vegstæði sem endanlega verður fyrir valinu.

Veglínan

Veglína B2 fer nær ánni en veglína B á stuttum kafla og er að mati

Umhverfisstofnunar alltof nálægt ánni. Á móti kemur að veglína B2 fer yfir nútíma hraun á styttri kafla en veglína B. Í skýrslu Vegagerðar kemur fram að hraunið sé hinsvegar úfnara og landið ójafnara á leið B2. Að áliti Umhverfisstofnunar mundi það hafa í för með sér meiri skeringar og meira rask ef öryggissvæði meðfram veginum verður sléttað. Sjónræn áhrif framkvæmdarinnar yrðu því meiri þó að farið yrði yfir minna hraun. Á samráðsfundi með Vegagerðinni 4. maí s.l. kom fram að hraunið væri ekki úfnara og landið ójafnara á leið B2 en á leið B og um mistök væri að ræða í skýrslu. Í ljósi þess yrðu umhverfisáhrif á hraunin svipuð. Umhverfisstofnun telur leið B2 fara alltof nálægt ánni á sömu forsendum og leið B.

Í frummatsskýrslu kemur fram að Vegagerðin hafi ákveðið að veglína B1 verði ekki fyrir valinu vegna umtalsverðra neikvæðra áhrifa á landslag. Umhverfisstofnun tekur undir það álit Vegagerðarinnar.

Í heild sinni leggst Umhverfisstofnun gegn leið B og mælir með leið A eins og kemur fram í bréfi Umhverfisstofnunar dags. 7. apríl 2006.

Efnistökuastaðir

Á veglínu B, B1 og B2 er gert ráð fyrir alls 15 efnistökuastaðum auk efnistökuastaðar (B1) á áreyrum Jökulsár sunnan Jökulsárbrúar. Þar af eru tvær námur, B11 og B12 sem einungis er gert ráð fyrir að nota á leið B1 sem Vegagerðin hefur ákveðið að verði ekki fyrir valinu.

Umhverfisstofnun hefur þegar gert athugasemdir við fjölda náma á þessari leið og bendir á að í sumum tilvikum er innan við 1 km á milli efnistökuastaða. Námunar eru margar mjög nálægt vegi og eru því áberandi þaðan. Þó að landið sé lítið eða ekkert gróið koma ummerki efnistökuunnar til með að sjást vel. Með framtíðarhugmyndir svæðisins í huga er mikilvægt að námurnar séu fjær vegi og að vestanverðu nema þegar um er að ræða skeringar. Umhverfisstofnun telur ákveðna mótsögn fólgná í því að tala um að upplifunargildi leiðar B sé meira en leiðar A, m.a. vegna nálægðar við ána, og á sama tíma leggja til töluvert mikla efnistöku í landslagi þeim megin vegarins sem ferðamenn eru líklegri til að beina sjónum sínum að.

Efnistökuastaðir á áreyrum

Fjórir efnistökuastaðir eru á áreyrum í árfarvegi Jökulsár á Fjöllum, B-1, B-3, B-6 og B-7.

B-1 hefur þá sérstöðu að vera nokkuð frá veglínunni og hafa áður verið notaður sem efnistökuastaður þar sem efninu hefur verið mokað upp úr farveginum og malað í burðarlög og klæðningu þegar vegurinn frá Jökulsá að Hólmatunguvegi var klæddur bundnu slitlagi fyrir fáum árum síðan. Umhverfisstofnun gerir ekki athugasemdir við þennan efnistökuastað en vill árétta að aðkoma og frágangur á bakka árinna verði vandaður. Það er ekki síst mikilvægt í ljósi þess að efnistakan er alveg við þjóðveg 1 og því mjög áberandi.

B-3, B-6 og B-7 eru nýir efnistökuastaðir í ánni þar sem gert er ráð fyrir að taka efni í neðra burðarlag og fyllingarefni. Aðeins er gert ráð fyrir að nota B-6 ef veglína B2 verður fyrir valinu. Til að komast að þeim þarf að gera námuveg, 0,4-0,7 km langa frá veglínunni. Umhverfisstofnun gerir ekki athugasemdir við sjálfa efnistökuuna og getur tekið undir að efnistaka í ánni kemur til með að jafna sig af framburði árinna. Efnistakan, hinsvegar, hefur í för með sér námuvegi að efnistökuöðunum og er ekið yfir flóðaset að þessum þremur námum. Umhverfisstofnun gerir athugasemdir við fjölda námuvega sem skera landið við ána og telur að fækka ætti þessum efnistökuöðum. Umhverfisstofnun gerir einnig athugasemdir við það að við námu B-3 eru sýndir 2 námuvegir og telur það óþarfa.

Efnistökuastaðir á jökulruðningsholtum

Átta efnistökuastaðir eru á jökulruðningsholtum, við eða mjög nálægt veglínunni. Þar af eru þær tvær námur sem einungis á að nota á leið B1. Einnig eru tvær námur sem kemur til greina að nota á leið A. Af þessum átta efnistökuastöðum eru fimm austan við veglínuna en aðeins þrjár vestan hennar. Umhverfisstofnun ítrekar að hún leggst gegn leiðum B og ber að horfa á umsögn um einstakar námur í því ljósi. Námur B-14 og B-15 má einnig nota á leið A.

B-2 er skammt austan við veglínu B. Engan námuveg þarf að leggja að námunni. Umhverfisstofnun telur að dýpi námunnar sé fullmikið og verði hún áberandi frá vegi þar sem hún er rétt við veginn.

B-4 er einnig skammt austan veglínu B en stuttan námuveg þarf að leggja að þessari námu. Miðað við magn efnistökkunnar og að efnið sé notað sem fyllingarefni telur Umhverfisstofnun óþarfi að hafa þennan efnistökuastað og leggur til að honum verði sleppt og efnið frekar tekið úr námu B-5 sem yrði þá stækkuð en hún er þarna skammt frá.

B-5 er fast upp við veglínuna vestan við veginn. Efnistakan er ásættanleg og athuga þarf hvort ekki sé hægt að taka meira efni á þessum stað og sleppa B-4 í staðinn.

B-11 verður aðeins notuð ef veglína B-1 verður valin en Vegagerðin hefur þegar ákveðið að svo verði ekki og tekur Umhverfisstofnun alfarið undir það sjónarmið. Efnistakan er ásættanleg en vinnsludýpið er fullmikið og við það verður náman mjög áberandi en hún er einnig austan við veginn.

B-12 verður aðeins notuð ef veglína B1 verður valin en Vegagerðin hefur þegar ákveðið að svo verði ekki. Efnistakan verður áberandi en hún er alveg við Hraundal þar sem eru eldvörp og hraun. Þau hafa mjög hátt verndargildi auk þess sem sjónrænt gildi þeirra er mjög mikið. Umhverfisstofnun telur því efnistöku ekkert ásættanlega.

B-13 er mjög nálægt efstu drögum Hraundals. Náman er stutt frá vegi, austan (norðan) vegar, og verður því nokkuð áberandi. Þarna á að taka umtalsvert af fyllingarefni sem er tekið í fleiri námum. Í frummatsskýrslu er rætt um mögulegan útsýnisstað í efstu drögum Hraundals. Umhverfisstofnun telur að nálægð efnistökkunnar við Hraundal og hugsanlegan útsýnisstað þar sé ekki ásættanleg og vill að skoðað verði hvort ekki megi taka þetta magn fyllingarefnis á öðrum stað, hugsanlega með því að stækka námu B-14 sem er þarna stutt frá.

B-14 er í jökulruðningsholtinu vestan við veginn. Efnistaka á þessum stað er ásættanleg svo lengi sem vinnslan sé gerð eins lítið áberandi og hægt er. Í texta er talað um að brún holtins verði færð aftar til austurs. Á því má skilja að farið verði í holtið að vestanverðu og það unnið til austurs. Það telur Umhverfisstofnun ásættanlegri aðferð heldur en að fara inn í holtið að austan á móts við veginn. Þessa námu mætti nota fyrir efnistöku á leið A og yrði þá að fara inn í námuna austan frá og vinna til vesturs eins og rætt var um á samráðsfundi með Vegagerð 4. maí s.l.

Efnistökuastaðir í klapparholtum

Einn efnistökuastaður er áætlaður í klapparholt á þessari leið, B-8. Er hann vestan við veginn. Efnið á að nota í efra burðarlag og klæðningu. Í texta er talað um að leggja þurfi 1 km langan námuveg að holtinu en skv. korti er það nær því að vera 0,1 km. Efnistaka á þessum stað er ásættanleg svo lengi sem farið er og unnið inn í námuna að vestanverðu. Einnig ætti að skipuleggja allt vinnslusvæðið (einnig haug- og vinnslusvæði) mjög vel þannig að sem minnst af landi fari undir raskið.

Efnistökuastaðir á sethjöllum

Tveir efnistökuastaðir, B-9 og B-10 eru staðsettir með mjög stuttu millibili á fornu jökulárseti austan við veglínuna og veitir það þeim ákveðna sérstöðu. Flatarmál þeirra er

mjög mikið og mikið magn á að taka sem fyllingarefni og neðra burðarlag. Námuveg þarf að leggja að báðum efnistöðustöðunum ef veglína B verður fyrir valinu. Þar sem Vegagerðin velur ekki veglínu B1 má gera ráð fyrir námuvegum að svæðinu en þeir eru ekki sýndir á korti.

Námurnar eru austan vegar og sjónræn áhrif þeirra talsverð. Í frummatsskýrslu er talað um að landið sé ógróið en á mynd af efnistöðustöð B-9 sést að svo er ekki. Flatarmál námanna er mjög mikið. Sethjallarnir með fornu jökulársetinu eru ummerki eftir hlaup Jökulsár á Fjöllum. Samkvæmt jarðfræðikorti er samskonar jökulsárset óvíða annarsstaðar. Af þeim efnistöðustöðum sem taldir eru upp á leiðum B telur Umhverfisstofnun að þessir séu óásættanlegastir með tilliti til sjónrænna áhrifa, jarðfræði (vísindalegt gildi) og landslags svæðisins og framtíðarverndunar þess. Vill Umhverfisstofnun í því sambandi vísa í bréf Óskars Knudsen jarðfræðings til Vegagerðarinnar dags. 31. janúar 2004 um veglínu og efnistöku meðfram Jökulsá á Fjöllum.

Hámarkshraði og hönnunarhraði vegarins

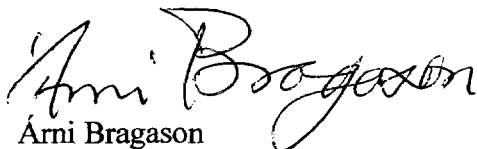
Í bréfi Umhverfisstofnunar dags. 7. apríl s.l. hefur fyrir mistök fallið út lína á fyrstu síðu bréfsins sem fjallar um hámarkshraða á Dettifossvegi. Umhverfisstofnun vill áréttta að hún telur að hámarkshraði alls vegarins eigi að vera 60 km á klst. Umhverfisstofnun tekur einnig undir framkomnar athugasemdir Landverndar um hönnunarhraða vegarins en í matsáætlun var talað um að hönnunarhraði vegarins verði breytilegur eftir aðstæðum en í frummatsskýrslu er aðeins lagður til 90 km/klst hönnunarhraði. Til dæmis er það þekkt að við vegagerð í nálægð Þingvallabjórðgarðs hefur verið hægt að nota að miklu leyti gamlar veglínur til að hanna veg sem hefur hámarkshraða 70 km og valda tiltölulega litlu raski en vegur með hámarkshraða 90 km lagður í sömu veglínu mundu valda mun meira raski. Umhverfisstofnun gerir sér grein fyrir að mismunandi vegstæði geta haft mikið um það að segja hvort mikill munur verður á veglínunum með mismunandi hönnunarhraða eða ekki. Umhverfisstofnun bendir þó á að þessa umfjöllun vantar í matsskýrsluna og sérstaklega vantar hvort ýmislegt varðandi veglínurnar hefði orðið öðruvísi ef gert hefði verið ráð fyrir 60 km hámarkshraða frá upphafi. Hefðu t.d. öryggissvæði orðið minni, hefði verið auðveldara að fylgja vegstæði sem fyrir er og hefði efnistaka orðið jafn mikil o.s.frv. ?

Niðurstaða

Í ljósi þess sem fram kemur hér að framan leggst UST gegn námum B-2 - B-13 en telur að námur B-1, B-14 og B-15 geti verið til bóta fyrir vegagerðina í heild ef rétt er á málum haldið varandi aðkomu að námunum og frágang.

Í fyrri umsögn stofnunarinnar benti Umhverfisstofnun á að hámarkshraði vegarins ætti að vera 60 km/klst. Í því sambandi bendir stofnunin á að matsskýrslan er ekki í samræmi við matsáætlun um að hafa breytilegan hönnunarhraða eftir aðstæðum og sýna veghönnun sem tekur mið af minni hámarkshraða en 90 km/klst.

Virðingarfyllst

Arni Bragason